

הרב דוד חי הכהן שליט"א

ראש מוסדות אורות התורה בת ים

ר"מ בישיבת מרכז הרב

תורה שבכתב ותורה שבעל פה¹

תורה שבכתב אנו מקבלים ע"י הציור היותר עליון ויותר מקיף שבנשמתנו. אנו מרגישים מקרבה את הבהקת תפארת האורה החיה הכללית של כל היקום. דאים אנו על ידה למעלה מכל הגיון ושכל, חשים אנו רוח אלוהים עליון מרחפת עלינו, נוגעת ואינה נוגעת, טסה על פני חיינו ממעל להם ומזרחת אותם באורה. האור מבהיק, נוצץ וחודר בכל תחת כל השמים ישרהו. לא רוח האומה חוללה אור גדול זה, רוח אלהים יוצר-כל יצרה, תורת חיים זאת יסוד יצירת כל העולמים כולם.

בתורה שבע"פ אנו יורדים כבר אל החיים. אנו חשים שהננו מקבלים את האורה העליונה בצנור השני שבנשמה, בצנור המתקרב לחיי המעשה. אנו חשים, שרוח האומה, הקשורה כשלהבת בגחלת באור תורת אמת, היא גרמה באופיה המיוחד, שתורה שבע"פ נוצרה בצורתה המיוחדת.

ודאי כלולה היא תורת האדם הזאת בתורת ד'. תורת ד' היא גם היא, העין הפקוחה של צופה באספקלריה המאירה, הנאמן בכל בית ד', לא אפשר שממנה תהיה נעלמת שפעת – חיים זאת לכל פיתוחיה. גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש – הכל נאמר למשה מסיני. ושני אורים הללו עושים עולם שלם, ששמים וארץ ישקו בתוכו. (אורות התורה פרק א' פסקה א').

הופעת התורה בשני מימדים

הפסקה הראשונה בפרק הראשון של אורות התורה מתחילה בכותרת: 'תורה שבכתב ותורה שבע"פ'. עצם הנושא מעלה תמיהה. לכאורה, היה צריך לפתוח את הספר בהגדרה מה היא תורה, אבל כבר בהתחלה אנו נכנסים לנושא פרטי, כאילו כבר למדנו את כל הכללים והיסודות?

אפשר לומר שהעובדה שהתורה מופיע בשני מימדים מלמדת אותנו מהו ענינה של תורה. תורה היא שכל א-להי שמתגלה דרך שכל אנושי. בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה) כתוב שאורך הלוחות היה ששה טפחים: שני טפחים היו ביד הקב"ה, שני טפחים היו ביד משה ושני טפחים נותרו בלי אחיזה. המהר"ל (נצח ישראל פ"ב, תפארת ישראל פ"מח) מסביר שאותם שני טפחים שנותרו בלי אחיזה הם החיבור בין הקב"ה למשה.

המושגים 'תורה שבכתב ותורה שבע"פ' מלמדים על משמעות מושג התורה – **חיבור שמים וארץ**.

1. שיעור משוכתב וערוך ע"י תלמידים.

תורה שבכתב

בלימוד תורה שבכתב אנו נפגשים עם הדיבור המפורש של הקב"ה, וזה למעלה מהשגתנו. איננו מבינים כל מילה. יש מילים שכתובות בכתב מלא ויש מילים הכתובות בכתב חסר. לדוגמא: בכל התורה, המילה 'נערה' כתובה 'נער', בלי ה"א אחרונה. אין לנו שליטה על התוכן. למה חשוב לנו לדעת כמה מנה כל שבט ושבט במפקד בני ישראל? במעשה בראשית הרי אין לנו שום הבנה והשגה, אז למה יש כל כך הרבה פרוט בנושא זה? מניין אלופי עשו – מה זה נוגע אלינו? ובכן, זה נוגע אלינו בערך הא-לוקי, ומצד שני, בשכל האנושי, אינו נוגע אלינו. בראש ובראשונה, התורה היא **מחשבת ה'** והתכנים האלה הם מעלינו, אבל עצם הפגישה עם דבר ה' מעיד שיש לנו שייכות מסוימת בתכנים הללו, אף שבמידת הבנה מאוד מוגבלת.

אור התורה

הרב זצ"ל מדבר על שני מושגים ביחס לתורה שבכתב. הבהקה ותפארת. הבהקה זו הארה מאותו דבר, עצם הפגישה וההשתתפות בתורה עליונה זו מאירה ומרוממת את הנשמה. תפארת מלשון פארות וענפים. מה שאנו משיגים מהתורה אלו רק הפרטים וההסתעפויות החיצוניות שלה. **האורה החיה הכללית של כל היקום**. הרבדים החיצוניים האלה שאנו מרגישים, מקיימים את כל המציאות. כל העולמות הם רק גרגירים מתוך התורה, ואור התורה הזה מחיה את כל המציאות.

תורה שבכתב למעלה מהשכל האנושי

בלימוד תורה שבכתב אנו מגיעים לידיעות שאין בהן הגיון שכלי, אין לנו שום השגה, אנחנו רק בגדר של מקבלים את אור ה'. ככה זה, כך צריך להבין ואין לערב כאן הבנה אנושית. אנו זוכים לקרבת אלוקים, אך לא לדבר מוחשי. הכל כאן מופשט, נוגע בנו – אך בו זמנית מעלינו. לפי זה ניתן לפרש את הלשון 'רוח אלוקים עליון, מרחפת'. 'עליון' זהו לשון זכר, ו'מרחפת' זו לשון נקבה. לשון זכר מבטא גובה ולשון נקבה מתאר ירידה כלפי מטה. שניהם נמצאים כאן, גם העלייה וגם הירידה, גם הנגיעה וגם הדאיה. התורה מדברת על מציאות נצחית הרבה יותר גבוהה מהחיים המוגבלים שלנו. התורה מדברת על עולם-עליון, גן-עדן, תחיית המתים. אבל למרות שאין כאן נגיעה בחיים שלנו, אנו יוצאים מהדאיה הזו יותר מחוזקים, ניסכו בנו כוחות חיים מחודשים.

תורת ה'

בפסקה הרב זצ"ל מתאר שתי דרגות: הבהקה ונצנוץ. נצנוץ הוא יותר עצמי מהבהקה. הסברנו שהבהקה זו הארה, אבל נצנוץ זה אור שמגיע מעצם הדבר. תחילה אנו נפגשים עם רבדים חיצוניים של התורה, ובהמשך אנו פוגשים ברבדים יותר עמוקים, עד שההארה

מעצם התורה חודרת בנו ומרוממת אותנו לבסוף "תחת כל השמיים ישרהו". זהו פסוק מאיוב "תחת כל השמיים ישרהו ואורו על כנפות הארץ (לז,ג). האור הזה מתגלה דרכנו היישר אל כל העולם.

התורה ביסודה אינה מגיעה מרוח האומה. התורה היא התגלות ממקור אלוהי, על אנושי. לא רק העולם שלנו מיוסד על התורה אלא כל העולמות כולם, "מלכותך מלכות כל עולמים".

תורה שבעל פה

תורה שבע"פ זה עולם אחר לגמרי מתורה שבכתב. אם בתורה שבכתב צריך להיזהר בכל אות ובכל מילה, בתורה שבע"פ אנו מוצאים שינויי גרסאות, הדיבור מותאם לדיבור האנושי ואין את אותם דקדוקים. בתורה שבע"פ אנו יורדים כבר אל החיים, אנו מתעסקים בחיי עולם הזה. אנו מתייחסים אל החיים לכל פרטיהם הקטנים ביותר. בגמרא מובא מעשה באדם גדול ששלח את בנו ללימוד תורה, והבן חזר ולא רצה ללמוד אצל אותו רב כי הוא מלמד הלכות בית הכסא, ולא הבין כי התורה כוללת הכל, אפילו הלכות אלו. תורה שבכתב ותורה שבע"פ אלו שני מישורים שונים. בתורה שבכתב קיבלנו לנשמה דברים גדולים, מעל השכל הרגיל. בתורה בע"פ אנו עוסקים במישור אחר, בצינור המתקרב לחיי המעשה.

תורת ישראל

בתורה שבע"פ מורגשת הרוח של האומה. התורה שבכתב לא מושפעת מהאומה. היא אומנם הבסיס לתורה שבע"פ, אבל מי שעיצב את אורח החיים הישראלי זו התורה שבע"פ. רוח האומה חודרת לעומק התורה ומעצבת את הטבע הישראלי על פיה. כאן אנו מקבלים הגדרה איך נראה ישראלי אמיתי. "אותו האיש" נקרא 'פושע ישראל' כי הוא פשע במושג 'ישראל' כשאמר שעם ישראל אינו העם הנבחר. וכך אנו מקבלים בתורה שבעל פה אורח חיים ותורה חיה עם מושגים חיים ומפורטים שאין בשום ספרות שבעולם.

חיבור תורה שבכתב עם תורה שבעל פה

התורה שבע"פ מבוססת על התורה שבכתב, היא תולדת מחיבור בין הקב"ה לישראל, ולכן היא כלולה בתורה שבכתב. משה רבינו שקיבל תורה משמיים ראה את כל שורש התורה ומתוך כך הוא רואה כיצד התורה שבכתב מתגלה דרך התורה שבע"פ, כיצד מתבטא הקשר בין ישראל לקב"ה. משה מכיר את המחשבות העליונות שיורדות לאנושות. הכל אחד. וכלן "מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - הכל נאמר למשה מסיני".

חיבור תורה שבכתב עם תורה שבע"פ הוא במהותו חיבור שמים וארץ שנותן לישראל אופי אלוהי וחיים שלמים.

וכפי שמסיים הרב זצ"ל את הפסקה "ושני אורים הללו עושים עולם שלם, ששמיים וארץ ישקו בתוכו".